

Luiza Śniadecka

"Textlinguistik. 15. Einführungen", Nina Janich, Tübingen 2008 : [recenzja]

Tekst i Dyskurs = Text und Diskurs 2, 218-223

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

teksty interkulturowe, w którym następuje analiza (moim zdaniem jednakże zbyt mało obszerna) kolęd ukraińskich pod kątem występowania w nich elementu *sacrum* i *profanum* oraz ich wzajemnej relacji.

Ostatnie rozdziały pracy pt. *Zamiast zakończenia i Streszczenie* (w j. polskim i j. angielskim) zawierają konkluzje dotyczące cech katolickiego dyskursu społecznego (np. ciągłość) jak też dotyczące poszukiwania przez Kościół skutecz-

ności komunikacyjnej w XXI wieku i pytań o wzajemne relacje między *sacrum* a *profanum* we współczesnym świecie.

Reasumując należy stwierdzić, iż godna uznania jest interdyscyplinarność monografii, świadcząca o znajomości zagadnień zarówno z dziedziny językoznawstwa, filozofii, ekonomii, politologii jak też teologii.

Agnieszka Siedlanowska (Lublin)

NINA JANICH (2008): *Textlinguistik*. 15. Einführungen. Tübingen: Narr, S. 383.

Recenzowana książka pod redakcją Niny Janich (Darmstadt) powstała w oparciu o prowadzony przez nią w semestrze zimowym 2006/2007 wykład pt.: „Linguistyka tekstu”. Autorka zaprosiła do współprowadzenia wykładu uznanych teoretyków i badaczy¹ z tej dziedziny.

Książka kierowana jest do studentów oraz osób, które dopiero zagłębiają się w zagadnienia lingwistyki tekstu. Z tego też powodu ma ona typową kompozycję podręcznika z jasnym podziałem na jednostki tematyczne oraz klarownym układem strukturalnym każdego artykułu złożonym z rozdziałów i podrozdziałów. Każdy artykuł ma taki sam układ: systematyczny spis treści odpowiadający rozdziałom i podrozdziałom, po którym następuje ich rozwinięcie z kończącą go skomentowaną bibliografią, wskazującą na literaturę prymarną, ułatwiającą dalsze szukanie literatury poszerzającej temat.

Książka składa się z 15 artykułów autorstwa 18 badaczy, które tworzą cztery jednostki tematyczne: I. Podstawy (Grundlegende Orientierungen), II. Metody badawcze lingwistyki tekstu (For-

schungsansätze der Textlinguistik im Einzelnen), III. Wytwarzanie i odbiór tekstu (Textproduktion und Textrezeption), IV. Linguistyka tekstu i nowe media (Textlinguistik und neue Medien).

Pierwsza jednostka tematyczna ma za zadanie zaznajomić czytelnika z podstawowymi pojęciami lingwistyki tekstu oraz dyskursu. Artykuł Ulli Fix *Text und Textlinguistik (Tekst i lingwistyka tekstu)* jest swoistym kompendium podstaw wiedzy w ramach opisywanej dziedziny oraz wprowadzeniem w istotę przedmiotu. Definiując pojęcie tekstu Fix próbuje uzyskać odpowiedź na pytanie o jego istotę oraz prezentuje kryteria tekstualności wg de Beaugrande i Dreslera (1981). Kryteria te autorka opracowuje w ramach osobnych podrozdziałów szkicując historyczną ewaluację podejścia do fenomenu *tekst* od fazy transfrazycznej aż po najnowsze trendy kognitywistyczne. W dalszej kolejności podjęte zostają tematy ścisłego związku tekstu z kulturą, w której on powstaje i gdzie uznaje się go jako formę jej realizacji oraz ekspresji. W osobnym rozdziale autorka przedstawia również zależność pomiędzy tekstem i jego stylem, uznając styl za czynnik konstytuujący tekst, który ma definitywny wpływ na jego funkcję. Ulla Fix kończy swój artykuł ekskursem na temat najnowszych aspektów badawczych w lingwistyce tekstu, wskazując przy tym na wyraźną potrzebę poszerzenia definicji tekstu o aspekty multikodalności oraz multimedialności, szczególnie w obliczu wpływu nowych mediów oraz

¹ Badacze ci byli często autorami opracowań teoretycznych wprowadzających do lingwistyki tekstu np. Adamzik (2004), Heinemann, Margot/ Heinemann, Wolfgang (2002), Fix (2007). Wśród zaproszonych osób był również prof. Klaus Brinker, który jednak zmarł tuż przed rozpoczęciem semestru. Recenzowana książka jest dedykowana temu wybitnemu badaczowi.

ich form komunikacyjnych, jak email czy chat. Autorka rozumie multikodalność tekstu jako kompleks znaków językowych oraz znaków para- i nonwerbalnych jak typografia tekstu, prozodia, gesty, mimika, które używane są jednocześnie do przekazu komunikatu, szczególnie w nowych form medialnych.

Drugi artykuł *Text und Diskurslinguistik (Tekst i lingwistyka dyskursu)* autorstwa **Ingo Warnke** wprowadza czytelnika w problematykę związaną z lingwistyką dyskursu. Autor podtrzymuje opinię Ulli Fix przedstawioną powyżej, dotyczącą rozwoju przedmiotu badań i usiłuje wytłumaczyć na przykładzie modelu hierarchicznego uniwersaliów językowych fakt, iż każda jego jednostka jest widziana w kontekście kolejnej szerszej jednostki, np. fonem widziany jest w kontekście morfemu. Na przykładzie tego modelu Warnke sytuuje tekst jako część większego kontekstu, a mianowicie dyskursu. W dalszej kolejności autor skupia się na przedstawieniu kierunków w badaniach nad dyskursem i omawia dwa główne prądy: tekstualną lingwistykę dyskursu oraz epistemologiczną lingwistykę dyskursu. Autor podkreśla ich wspólne podłoże w badaniach francuskiego historyka i filozofa Michela Foucaulta, które zostają omówione w kolejnym rozdziale. Główną część artykułu Ingo Warnke stanowi przedstawienie modelu analizy dyskursywnej jego autorstwa (wraz z Jürgenem Spitzmüllerem). Badanie dyskursu odbywa się stopniowo i zawiera generowanie korpusu oraz analizę na dwóch poziomach: intratekstualnym oraz transtekstualnym uwzględniając rolę aktorów społecznych.

Drugą część książki otwiera artykuł **Christiny Gansel** i **Franka Jürgensa** *Gramatyczne teorie tekstu (Textgrammatische Ansätze)*. Autorzy już we wstępie pracy informują, iż gramatyka tekstu nie jest jednoznacznym pojęciem i może być rozumiana różnorodnie. Z tego też powodu zaprezentowane zostają główne kierunki tych teorii. Gansel i Jürgens przedstawiają jako pierwsze badania strukturalne Rolanda Harwega (1968) nad pronominalizacją oraz strukturami tworzącymi związki na płaszczyźnie syntaktycznej, do których należą np. koniunkcje, proformy czy rekurencja. Drugi opisany przez autorów nurt rozwinął się na początku lat siedemdziesią-

tych i stawiał sobie pytania, w jaki sposób czynniki kontekstualne wpływają na sam tekst, a także w jaki sposób należy badać teksty, które wykazują np. nieprawidłowości syntaktyczne. Kolejny artykuł *Semantyczne teorie tekstu (Textsemantische Ansätze)* autorstwa **Andreea Löt-schera** zajmuje się teoriami znaczenia, badającymi typy związków budujących tekst, które wykraczają poza kohezyjne środki gramatyczne. Löt-scher uznaje koherencję za punkt wyjścia do przedstawianych dalej teorii, poczynawszy od teorii izotopicznej I. Greimasa, bazującej na analizie semantycznych komponentów (semów) poprzez teorię Harwega wychodzącą z jego własnych badań nad kohezją tekstu. Bazując na wynikach wcześniejszych koncepcji Löt-scher opisuje teorie struktur prepozycyjalnych oraz badania Wolfganga i Margot Heinemannów (2002) a także Heinemanna i Viehwegera (1991) dotyczące konektorów i typów relacji, jakie one stwarzają łącząc zdania (np. kauzalność). Dużą uwagę Löt-scher przykłada również do przedstawienia koncepcji Klausa Brinkera (2005), który w swoich badaniach zajmował się strukturami typu argumentacyjnego, eksplikatywnego oraz deskryptywnego, jak również progresją tematyczną. Ostatnią część artykułu autor poświęca kategorii tekstu i prezentuje teorię perspektywy funkcjonalnej zdania wraz z opisem zależności celu, w jakim powstaje tekst, od jego struktury tematycznej oraz progresji. Autor proponuje również poddać dyskusji przedstawione modele, które jego zdaniem szczególnie zastosowanie mają w badaniach wielopłaszczyznowych nad gatunkami tekstu.

Wraz z pracą **Wolfganga Heinemanna** *Komunikacyjno-pragmatyczne teorie tekstu (Textpragmatische und kommunikative Ansätze)* czytelnik ma okazję zapoznać się z nowym podejściem do tekstu, który nie jest uznawany za odizolowaną jednostkę w systemie językowym lecz jest określany jako narzędzie komunikacji społecznej. Język jest determinowany wg teorii komunikacyjno-pragmatycznych przez czynniki społeczne, takie jak kanał komunikacji, poziom wiedzy uczestników komunikacji, role społeczne i inne. Heinemann objaśnia podstawy badań pragmatycznych wychodząc od pragmatyki semiotycznej Pierce'a poprzez model tekstu oparty na teorii czynności Bühlera dochodząc do teorii

aktów mowy Searle'a oraz maksym konwersacyjnych Grice'a. Jedną z głównych intencji autora jest zobrazowanie podstawowych modeli i badań bazujących na teorii aktów mowy. W kolejnych częściach ukazane zostają zatem badania nad funkcją tekstu Wunderlicha, teorie hierarchii aktów illokucyjnych Motscha, modele interakcyjne tekstu Watzlawicka oraz model analizy Klausa Brinkera z dominującym kryterium funkcji tekstu. W ostatniej części artykułu Heinemann przytacza autorski model (2002) wielopłaszczyznowego ujęcia recepcji tekstu, w którym wyraźnie odróżnia analizę tekstu (procedura bottom-up) od jego opisu (procedura top-down) oraz wytwarzania tekstu.

Szesty artykuł *Gatunki tekstu i ich opis (Textsorten und ihre Beschreibung)* przygotowany przez **Kristen Adamzik** jest kontynuacją rozważań nad tekstami w ujęciu komunikatywno-pragmatycznym i koncentruje się na problemie przynależności rodzajowych tekstu, ich wzorcach rodzajowych oraz klasyfikacji. Autorka zwraca uwagę na niejednorodną terminologię (gatunek tekstu, wzorec rodzajowy, klasa tekstów, genre), która używana jest w różnych pracach lingwistycznych, co utrudnia jej zdaniem próby klasyfikacji tekstów. Adamzik opisuje następnie kategorie, jakie każda klasyfikacja powinna spełniać (homotetyczność, dokładność, monotypowość) a następnie prezentuje starsze badania nad taksonomią, uwzględniające czynniki związane z budową tekstów oraz badania z ostatnich 20 lat, które zorientowane były na ustalenie kategorii nadrzędnej taksonomii, np. funkcji tekstu. Z badań empirycznych wywodzą się również klasyfikacje, które uwzględniają większą liczbę kryteriów, przede wszystkim indykatory kontekstualne (np. teorie Brinkera, Heinemanna). Kończąc artykuł autorka zwraca jeszcze raz uwagę na problem terminologii w odniesieniu do poziomów hierarchicznych w klasyfikacjach (gatunek tekstu-klasa1-klasa2...) oraz na często występującą niemożliwość klasyfikacji gatunków tekstu ze względu na specyfikę indykatorów kontekstualnych, bądź na brak badań w kierunku powiązań konkretnych egzemplarzy tekstu z odpowiadającym mu wzorcem gatunkowym – szczególnie w przypadku utworów literackich.

Nina Janich ukazuje w kolejnym artykule *Intertekstualność i powiązania intertekstualne (Intertextualität und Text(sorten)vernetzung)* zainteresowanie kryterium tekstualności nie tylko w lingwistyce tekstu ale i w innych dziedzinach naukowych (literaturoznawstwo, psycholingwistyka). Po zdefiniowaniu intertekstualności autorka przedstawia dotychczasowe badania tego fenomenu (Kristeva 1969, Holthuis 1993) oraz odnosi się do debaty nad tą kategorią tekstualności a w szczególności do prób zawężenia jej definicji poprzez nieuwzględnianie przy recepcji tekstu jego funkcji, odbiorcy, czy intencji autora. Następnie Janich zajmuje się badaniami dotyczącymi systematycznego opisu fenomenu intertekstualności oraz postulatami typologizacji rodzajów powiązań intertekstualnych. Kolejny rozdział artykułu służy systematycznemu oraz kontrastywnemu ukazaniu badań nad typologizacją powiązań intertekstualnych wg Adamzik, Broich/ Pfister, Krause, Genette oraz Holthuis, które są doskonale zilustrowane tabelą. Następnie zostaje podjęty temat związków intertekstualnych pomiędzy gatunkami tekstów na przykładzie opery mydlanej. Autorka stwierdza, że ta forma związków intertekstualnych nadal pozostaje dezzyderatem w ramach badań lingwistyki tekstu. Trzecią część książki dotyczącą wytwarzania i recepcji tekstów otwiera artykuł **Petera Kocho** i **Wulfa Oesterreichera** *Teksty pisane i mówione (Mündlichkeit und Schriftlichkeit von Texten)*, który ma na celu zaprezentowanie modelu „Język bliskości – język dystansu”. W pierwszych rozdziałach pracy zostają ukazane dyferencje pomiędzy pojęciami medialności (foniczność versus grafematyczność) a konceptualnością (oralność versus piśmiennictwo), które tworzą podstawę do ich uporządkowania. Autorzy ukazują przy tym warunki w jakich może mieć miejsce komunikacja, którą determinuje medium, a co się z tym wiąże wybór pomiędzy oralnością a piśmiennictwem. W kolejnym rozdziale zostaje przedyskutowana kwestia definicji tekstu (jako wypowiedź) jak i problem dyskursu (jako konkretna forma tekstu) oraz jego uniwersalnych aspektów na poziomie makro i mikro. W ostatniej części pracy prezentowane są: typizacja sytuacji komunikacyjnych, historyczne nacechowanie komunikacji oraz typologia dyskursów/tekstów.

Artykuł **Christiane von Stutterheim i Wolfganga Kleina** *Wytwarzanie tekstu mówionego. Organizacja informacji w tekście (Mündliche Textproduktion: Informationsorganisation in Texten)* jest poszukiwaniem odpowiedzi na pytanie, w jakich warunkach mówiący jest w stanie wytworzyć udany tekst, i w jaki sposób się to odbywa. Odpowiedzialne za to są wg autorów procesy kognitywne, głównie procesy selekcji informacji, ich linearyzacji oraz perspektywizacji. Następnie zaprezentowana zostaje teoria Quaestio, której punktem wyjścia jest ujęcie tekstu jako narzędzia potrzebnego w procesie rozwiązywania zadań natury komunikacyjnej. Quaestio przedstawia sposób organizacji wiedzy, która musi być użyta w procesie planowania oraz realizacji tekstu i dotyczy ona informacji odnoszących się do osób, miejsc, czasu działań. Dzięki organizacji wiedzy możliwe jest korzystanie w czasie wytwarzania tekstu zarówno ze struktur głównych, jak i ze struktur pobocznych, których działanie powiązane jest z kognitywnym przywoływaniem wzorów statycznej i dynamicznej koherencji. Nie bez znaczenia są w tym modelu czynniki sterujące, jak np. istnienie lub brak wiedzy encyklopedycznej lub wiedzy o czynnościach.

W artykule **Gerda Antosa** *Wytwarzanie tekstu pisanego. Formułowanie jako sposób rozwiązywania problemów (Schriftliche Textproduktion: Formulieren als Problemlösung)* autor nawiązuje do własnej teorii formułowania (Antos 1982), która opiera się na teorii Dynera (1976) *Dialektyczne rozwiązywanie problemów*. Według Antosa realizowanie zadań komunikacyjnych poprzez piśmiennictwo odbywa się za pomocą odpowiedniego formułowania celów i dążenia do nich dzięki ciągłym transformacjom sformułowań aż do osiągnięcia pożądanego efektu w postaci tekstu końcowego. Ewentualne błędy w organizacji tekstu, błędy stylistyczne czy leksykalne widziane są przez autora jako niezatarte ślady transformacji sformułowań i nieosiągnięcie stadium końcowego.

Eva-Maria Jakobs poświęca uwagę w swoim artykule *Wytwarzanie tekstu i kontekst. (Textproduktion und Kontext. Domänenspezifisches Schreiben)* problemowi powstawania tekstów w konkretnej sytuacji komunikacyjnej jaką jest praca biurowa. Przedstawiane przez nią badania

mają ok. dwudziestu lat i zapoczątkowane zostały w krajach anglosaskich. Po krótkim wprowadzeniu do tematu następuje przedstawienie powodów, dla których producent tekstu decyduje się w omawianej sytuacji komunikacyjnej na formę pisemną. Należą do nich między innymi: profesjonalizacja, zabezpieczenie prawne oraz rozwój mediów elektronicznych. Następnie uwaga autorki koncentruje się na wpływie otoczenia oraz osób na proces powstawania tekstu. Wiele zdaniem autorki zależy od sytuacji komunikacyjnej (prywatna, oficjalna lub publiczna) a także od czynników wewnętrznych związanych z samym biurem, takich jak: kooperacja, konkurencja, istniejące reguły czy hierarchia.

Artykuł **Petera Siebera** *Kryteria oceny tekstu na przykładzie parlando (Kriterien der Textbewertung am Beispiel Parlando)* zajmuje się dezyderatem w badaniach nad lingwistyką tekstu a mianowicie oceną jakości tekstu. W pierwszej części pracy autor dochodzi do wniosku, iż nie istnieje nigdzie sformułowana definicja jakości tekstu. Następnie prezentuje model (wg Hanser/Nussbaumer/Sieber), który obejmuje pięć kategorii: kategorie naczelne (długość, budowa tekstu, wyczerpanie tematu), poprawność językową, koherencję, ukazanie ważności tematu oraz wartości estetyczne. By zilustrować przedstawiony model, Sieber zebrał i przeanalizował pod kątem zmian w podejściu do kryteriów oceny jakości tekstu prace uczniów gimnazjum. Prace te dotyczyły dramatu G.E. Lessinga „Natan mędrzec” i powstały w ciągu zeszłego stulecia. W efekcie przeprowadzonych badań stwierdzono, iż w poszczególnych okresach istniały różne kryteria oceny tekstów, szczególnie dotyczące formalnej poprawności językowej. Sieber przechodzi następnie do głównej części swojego wywodu i przedstawienia tekstów *parlando*. Są to teksty skomponowane w kontekście z myślą o produkcji oralnej, które zostały w szybkim czasie zapisane, bądź odwrotnie: teksty pisane na podstawie których powstał tekst mówiony. Teksty te zostają w dalszej kolejności poddane analizie i skomentowane, co umożliwiło autorowi uwypuklenie ich specyfiki wynikającej głównie ze zmiany sytuacji komunikacyjnej oraz ukazanie typowych dla tych tekstów rodzajów błędów.

Celem artykułu **Susanne Göpferich** *Rozumienie tekstu i jego zrozumiałości* (*Textverstehen und Textverständlichkeit*) jest przedstawienie problemu rozumienia tekstu oraz jego zrozumiałości jako komunikatu na podstawie modelu „Karlsruhska koncepcja wyrazistości” (Karlsruher Verständlichkeitskonzept). Autorka uznaje zrozumiałość za jedno z głównych kryteriów decydujących o jakości tekstu i oddziela formalnie czytelność piśmienniczą od opisywanego fenomenu, który uznaje jednak za ważny czynnik w procesie recepcji. W dalszej kolejności referuje najważniejsze badania dotyczące omawianego konceptu w dziedzinie kognitywizmu (teoria schematów wg Christmann/ Schotz) oraz psychologii stosowanej (Groebens, Langer). Główną część modelu „Karlsruher Verständlichkeitskonzept” stanowią następujące jednostki: funkcja komunikatywna tekstu, medium, prawne względnie redakcyjne wytyczne oraz modele: pierwszy obejmujący organizację wiedzy w koncepty dotyczące działań, przedmiotów, osób oraz drugi opisujący zakodowany system norm i konwencji. Działanie tego modelu jest zdaniem autorki uzależnione od organizacji struktury tekstu oraz od czynników psychologicznych jak np. motywacja.

Czwartą i ostatnią część książki *Lingwistyka tekstu i nowe media* rozpoczyna artykuł **Angeliki Storrer** *Lingwistyka hipertekstu* (*Hypertextlinguistik*), w której autorka wyraźnie podkreśla fakt, iż wraz z powstaniem nowych mediów otwiera się dla lingwistyki tekstu nowa perspektywa badawcza, która to znów skłania do weryfikacji dotychczas przyjętych poglądów np. dotyczących definicji tekstu i kryteriów tekstualności. Storrer definiuje hipertekst i przedstawia jego specyfikę, na którą składają się takie czynniki, jak nielinearność, interaktywność czy multimedialność. Następnie odnosi przedstawiony fenomen do tradycyjnych kryteriów tekstualności (wg de Beaugrande/ Dresslera) i stwierdza, iż hiperteksty nie wykazują tych samych cech co prototypy tekstów.

Ostatni artykuł autorstwa **Manfreda Stede** *Inżynieria lingwistyczna a analiza tekstu* (*Computerlinguistik und Textanalyse*) przedstawia zagadnienia lingwistyki komputerowej będącej na granicy informatyki, badań nad sztuczną inteli-

gencją oraz lingwistyki, która za pomocą komputerów oraz odpowiedniego oprogramowania opracowuje modele analizy automatycznej języka. Analiza ta oparta jest na metodach statystycznych, dzięki którym można określić temat tekstu na podstawie częstości występowania pewnych słów kluczowych. Według Stede istnieją obecnie metody oparte na koreferencji, które pozwalają identyfikować tytuły tekstów, opisy obrazków, zdjęcia a także gatunki tekstów. Autor postuluje przy okazji przedstawianego wielopłaszczyznowego modelu analizy większą potrzebę badań jakościowych, które wg niego stanowią szansę nie tylko na rozwój technologii ale również lingwistyki tekstu.

O ponadprzeciętnych walorach recenzowanej książki decydują głównie aktualność i kompleksowość podjętej problematyki, skład zespołu autorskiego, poziom naukowy zawartych w książce artykułów a także wpływ profesjonalnej redakcji naukowej na spójność książki, która będąc pracą zbiorową jest też zwartą publikacją. Szczególnie należy podkreślić dobry podział tomu na poszczególne części tematyczne, dobór treści oraz zastosowane metody typowe dla podręczników wspomagające proces recepcji i uczenia się. Na tę ocenę nie mają wpływu pewne drobne uwagi dotyczące pierwszej części tematycznej. Tyczą się one problemów zdefiniowania tekstu, którego ujęcie jest centralnym konceptem tej książki. W każdym artykule jest on definiowany inaczej, co może z punktu widzenia uczących się powodować pewnego rodzaju niejasność terminologiczną. Można byłoby zatem polecić krótkie zebranie istniejących definicji tekstu w artykule Ulli Fix² i ukazanie ich w sposób kontrastywny (np. za

² Ulla Fix jest współautorką publikacji zbiorowej Fix, Ulla/ Adamzik, Kirsten/ Antos, Gerd/ Klemm, Michael (ed.) (2002): *Brauchen wir einen neuen Textbegriff. Antworten auf eine Preisfrage*. Lang Verlag. Frankfurt am Main i in., w której Michael Klemm podejmuje się usystematyzowania istniejących definicji tekstu. Ponieważ artykuł Klemm nie uwzględnia najnowszych badań wydawałoby się wskazane uzupełnienie ich w ramach recenzowanej książki o nowe podejścia do fenomenowi *tekst*.

pomocą tabeli). Drugą uwagą, jaka się nasuwa, jest nieuwzględnienie przez Ingo Warnke krytycznej analizy dyskursu wszak nie należącej do nurtu lingwistyki dyskursu ale pojmowanej jako perspektywę badawczą pomiędzy lingwistyką a socjologią.

Mimo tych drobnych uwag można z pełnym przekonaniem polecić tę książkę nie tylko studiującym, ale również wszystkim tym, którzy w swojej pracy wykorzystują teorie lingwistyczne tekstu.

Literatura:

- Adamzik, Kirsten (2004): *Textlinguistik. Eine einführende Darstellung*. Tübingen.
- Antos, Gerd (1982): *Grundlagen einer Theorie des Formulierens. Textherstellung in geschriebener und gesprochener Sprache*. Tübingen.
- Brinker, Klaus (2005): *Linguistische Textanalyse. Eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden*. Berlin.
- Bühler, Karl (1934): *Sprachtheorie. Die Darstellungsfunktion der Sprache*. Jena.
- de Beaugrande, Robert-Alain/ Dressler, Wolfgang Ulrich (1981): *Einführung in die Textlinguistik*. Tübingen.
- Dörner Dietrich (1976): *Problem lösen als Informationsverarbeitung*. Stuttgart.
- Fix, Ulla/ Habscheid, Stephan/ Klein, Josef (2007): *Zur Kulturspezifik von Textsorten*. Tübingen.
- Grice, H. Paul (1975): *Logic and conversation*. W: Kußmaul, Paul (Hrsg.): *Sprechakttheorie. Ein Reader*. Wiesbaden. S. 109-126.
- Harweg, Roland (1968): *Pronomina und Textkonstitution*. München.
- Heinemann, Margot/ Heinemann, Wolfgang (2002): *Grundlagen der Textlinguistik. Interaktion – Text – Diskurs*. Tübingen.
- Heinemann, Wolfgang/ Viehweger, Dieter (1991): *Textlinguistik. Eine Einführung*. Tübingen.
- Holthuis, Susanne (1993): *Intertextualität. Aspekte einer rezeptionsorientierten Konzeption*. Tübingen.
- Kristeva, Julia (1969): *Semiotika. Recherches pour une sémantologie*. Paris.
- Peirce, Charles Sanders (1976): *Schriften zum Pragmatismus und Pragmatizismus*. hrsg. v. Karl-Otto Apel. Frankfurt am Main.
- Searle, John. R (1971): *Sprechakte. Ein philosophischer Essay*. Frankfurt am Main.

Luiza Śniadecka (Regensburg)

WALDEMAR CZACHUR (2007): *Textmuster im Wandel. Ein Beitrag zur textlinguistischen Erforschung der Vereinstexte im 19. Jahrhundert*. Oficyna Wydawnicza ATUT. Wrocław – Dresden, ss. 318.

Przemiany polityczno-gospodarcze dokonujące się w XIX wieku miały zasadniczy wpływ na rozwój relacji społecznych w tym okresie. Jednym z jego przejawów jest liczne powoływanie stowarzyszeń umożliwiających ich członkom wspólną realizację wyznaczonych w statucie celów. Ich rekonstrukcja stanowi jedno z zamierzeń autora publikacji, który wykorzystując najnowsze badania niemieckiej lingwistyki tekstu poddaje analizie poszczególne elementy konstytutywne omawianego gatunku tekstu. Właściwym celem pracy jest stworzenie interdyscyplinarnego modelu diachronicznej analizy wzorca tekstu oraz ukazanie na przykła-

dzie jego ewolucji dyferencjacji schematów relacji społecznych.

Układ pracy jest przejrzysty. Autor jasno definiuje cele i założenia rozprawy, po czym w konsekwentny i logiczny sposób zmierza w wyznaczonym kierunku. Pierwszy z siedmiu rozdziałów zawiera krótki rys historyczny poświęcony badaniom dotyczącym gatunków tekstu. W dalszej części pracy przedstawione są różne metody badań oraz klasyfikacji wykorzystywane w lingwistyce tekstu, także w ujęciu diachronicznym. Warto podkreślić, iż autor nie ogranicza się wyłącznie do przedstawienia poszczególnych koncepcji, lecz porównując pod-